

การประพฤติดีกในกาม (กาเมสุมิฉาจาร) และนัยเชิงปรัชญาความเปี่ยงเบนทางเพศในพุทธ
วรรณกรรมและจริยธรรมกามกิจเชิงพุทธร่วมสมัย

Sexual Misconduct (Kamesumicchacara) and the Philosophical Implications of Sexual
Deviance in Buddhist Literature and Contemporary Buddhist Sexual Ethics

ดร. โยตะ ชัยวรมันกุล^{*}

คำสำคัญ: การประพฤติดีกในกาม (กาเมสุมิฉาจาร) ความเปี่ยงเบนทางเพศ ศีลข้อที่สามใน
พระพุทธศาสนา ความอยากในกามกิจ (ตสมิ เสวนจิตต) สาเหตุแห่งความเสื่อมทางศีลธรรม
(อกุศลมูล) Sexual misconduct (kamesumicchacara), sexual deviance, the third
precept in Buddhism, ‘the desire for sexual affairs’ (tasmi sevanacittang), ‘the
roots of demoralization’ (akusala mula)

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาแนวคิดจริยธรรมเชิงพุทธ เรื่อง การประพฤติดีกในกาม (กาเมสุมิฉาจาร) และนัย
เชิงปรัชญาความเปี่ยงเบนทางเพศในพุทธวรรณกรรมและจริยธรรมกามกิจเชิงพุทธร่วมสมัย การประพฤติดีก
ในกามทำลายจริยธรรมลงอย่างเจือจาง และก่อปัญหาทำสังคมอ่อนแอ เหตุปัจจัยดังกล่าวมาจากประเพณีนิยม
คุณค่าทางสังคม เป้าหมายทางพฤติกรรม และความไม่รับผิดชอบต่อความรัก พุทธศาสนาไม่เคยประณามเหตุ
ปัจจัยดังกล่าวนี้ และเสนอแนะว่าทุกคนต้องละเว้นจากอิทธิพลกรรมอันเป็นภัยร้ายและผลกระทบอันใหญ่
หลวงที่จะตามมา

Abstract

This qualitative research focuses on the Buddhist ethical concept of ‘sexual
misconduct’ (kamesumicchacara) and the philosophical implications of sexual deviance in
Buddhist literature and on contemporary Buddhist sexual ethics. Sexual malpractices have
mutely eroded ethics and created social ills. Their roots can be found in traditionalism,
social values, behavioral aims and love irresponsiveness. Buddhism blames none of these
roots but recommends that all people refrain from hostile metaphysical acts with glacial
aftershocks.

บทนำ

การประพฤติดีกในกาม (กาเมสุมิฉาจาร) และความเปี่ยงเบนทางเพศในสังคมเรทุกวันนี้เป็นความทำ
หายที่ค่อยๆ แฝงเข้ามาในวิถีชีวิตประจำวันของเรา แม้การประพฤติดีกในกาม และความเปี่ยงเบน
ทางเพศจะแฝงมากับสิทธิส่วนบุคคล แต่การประพฤติดีกในกาม และความเปี่ยงเบนทางเพศทำลายทั้งสังคม
และจิตใจมนุษย์ ที่เข้าไปเกี่ยวข้อง แรงกระตุ้นความอยากแบบสัตว์ทำให้มนุษย์หาข้ออ้างว่าเป็นพฤติกรรมที่
ชอบธรรม หรือบางครั้งเรียกกันว่า “กิ๊ก” แต่ในความเป็นจริงเป็นการมีคู่เพื่อสนองตัณหาของตน การมีเมีย

^{*}ดร. โยตะ ชัยวรมันกุล อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไร่ขิงพระอารามหลวง จังหวัดนครปฐม

น้อยหรือคู่ขาเป็นเรื่องผิดศีลธรรมมาแต่ครั้งโบราณกาล แต่การกระทำดังกล่าวยังแอบแฝงในการหาเงินอีกด้วย^๒ สามิและภรรยาอาจแอบมี “กิ๊ก” ของตน สามิบางรายแอบมี “สามีน้อย” ของตนเพื่อความสุขยังมีให้เห็น แม้ยิ่งกว่านั้น ผู้เปี่ยงเบนทางเพศบางรายยังก่อการฆาตกรรม หรือเปลี่ยนคู่นอนกับเพื่อนฝูงและยังอ้างว่าเป็นการหาความรื่นเริงตามประสาธรรมชาติ แต่การประพฤติผิดในกาม และความเปี่ยงเบนทางเพศเป็นมหันตภัยให้กับสังคมและจิตใจ และท้ายสุดก็ลงเอยที่การหย่าร้าง ทำให้บ้านแตกสาแหรกขาด อันเป็นมูลเหตุปัจจัยให้สังคมส่วนใหญ่เลวร้ายลง

สำนักวิจัย เอแบค พบว่า คู่ครอง ๗๔.๙% เคยนอกใจคู่ครองของตน การนอกใจคู่ครองของตน และความเปี่ยงเบนทางเพศในจึงกลายเป็นปัญหาสังคมที่ต้องพิจารณาในภาพรวมตามตัวประวัติศาสตร์ ความซับซ้อน และแง่มุมในเชิงลึก^๓ ส่วนสถาบันวิจัยสถิติสมอง (The Statistic Brain Research Institute)^๔ พบว่าผู้ชายถึง ๗๔% จะนอกใจคู่ครองของตนหากคู่ครองจับไม่ได้ เช่นกันผู้หญิงนอกใจคู่ครองถึง ๖๘% ผู้ชายถึง ๕๗% จะนอกใจคู่ครองของตนทุกรูปแบบส่วนผู้หญิงนอกใจคู่ครองถึง ๕๔% จะนอกใจคู่ครองของตนทุกรูปแบบ คุณหมอ ประเวศ วสี กล่าวว่า^๕

การประพฤติผิดในกาม และความเปี่ยงเบนทางเพศเป็นปัญหาสังคม ซึ่งในทุกวันนี้ถึงขั้นวิกฤตและทำให้เกิดบ้านแตกสาแหรกขาด ทั้งจากสามิไปมีเมียอื่นหรือภรรยาไปมีสามีน้อย ทำให้ทั้งคู่ต้องทิ้งครอบครัวของตนไปอยู่กับคู่นอนใหม่

การประพฤติผิดในกามและความเปี่ยงเบนทางเพศเช่นการฉ้อโกงเป็นประเด็นปัญหามาตั้งแต่ยุคพระพุทธเจ้า ประเทศไทยประกาศให้มีคู่ครองคนเดียวตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๗๖ จึงทำให้การมีคู่ครองหลายคนเป็นการผิดกฎหมาย แต่คนไทยบางคนยังแอบประพฤติอยู่ การประพฤติผิดในกามและความเปี่ยงเบนทางเพศยังรากลึกอยู่ในประเพณีและคุณค่าของคนไทยที่ทำให้มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของคนไทย การมีภรรยาหลายคนเป็นการยอมรับสภาพฝ่ายชายเป็นใหญ่ ดังที่พบในวรรณคดีขุนช้างขุนแผน และ นางทาส การประพฤติผิดในกามและความเปี่ยงเบนทางเพศไม่เป็นที่เปิดเผยแต่อยู่ในวรรณกรรมและศิลปะที่เล่าขานติดต่อกันมาทุกยุคทุกสมัย ผู้ศึกษาเชื่อว่าสาเหตุพฤติกรรมดังกล่าวน่าจะมาจากประเพณีนิยมเป็นส่วนใหญ่ พฤติกรรมที่ไม่ดีเช่นนี้ทำให้ผู้เปี่ยงเบนทางเพศบางคนพอใจแต่กับมองไม่เห็นมหันตภัยที่จะตามมาจากพฤติกรรมดังกล่าว

๒. แนวคิดการประพฤติผิดในกาม (กาเมสุมิฉาจาร) และเกณฑ์ทางจริยธรรมในมุมมองพุทธจริยธรรม

^๒Global Cyber Journal wit & Wisdom (GCJWW) (2008). “Gig-Kik-Gik Lovers: Thailand casual polygamy sexual culture”. <http://www.thaiskale.com/journal/gig-kik-gik-lovers-thailand-casual-polygamy-sexual-culture/> (accessed September 28, 2012).

^๓ABAC Poll (2005). “The Spouse’s Behaviors Bringing Broken Home”. <http://www.abacpoll.au.edu/> (accessed September 27, 2012).

^๔Statistic Brain. (2013). “Infidelity statistics”. <http://www.statisticbrain.com/infidelity-statistics/> (accessed November 30, 2013).

^๕ประเวศ วสี และ ชูชัย สุภวงษ์. “ประชาคม ทศนะ นักคิด วัฒนธรรมสังคมไทย (Perspective of Civil Society: Thai Social Culture)”. (หนังสือพิมพ์มติชน, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓.

ก. คำนิยามศัพท์การประพฤติดีกในกาม (กามะสุมิฉาจารย์)

ทวิศักดิ์ ยานประทีป ให้คำนิยามว่า^๖ กามะสุมิฉาจารย์ คือการผิดประเวณีที่กระตุ้นโดยกามกิเลสและวัตถุนิยม ที่นักปราชญ์กำหนดเตือน การประพฤติดีกในกามในพุทธปรัชญารวมถึงการประพฤติดีกในกามที่ระบุไว้ในตัวบทกฎหมายอีกด้วย^๗ Saddhatissa นิยามว่าการประพฤติดีกในกามคือความหมกมุ่นในรูป รส กลิ่น เสียง และ การประพฤติดีกในกามที่ผิดกฎหมายและผิดต่อศีลธรรมอันดี^๘

ข. ปัจจัยการประพฤติดีกในกาม (กามะสุมิฉาจารย์)

การประพฤติดีกในกามที่สำคัญมาจากตัวบุคคล ความอยากและความเต็มใจที่จะการประพฤติดีกในกาม ประการแรกมีสตรีต้องห้ามสำหรับบุรุษ อันได้แก่สตรีที่มีคู่ครองไม่ว่าจดทะเบียนแต่งงานหรือไม่ก็ตาม (ไม่รวมหญิงหม้าย หรือหญิงหย่าร้าง หรือหญิงที่แยกทางจากคู่ครอง) หญิงที่แต่งงานแต่ถูกจำคุก หญิงที่อยู่ในความปกครองของผู้ปกครอง และหญิงที่อยู่ในความคุ้มครองของศาสนา เช่น แม่ชี ยวนารีและหญิงที่กฎหมายคุ้มครอง ส่วนบุรุษที่ต้องห้ามสำหรับสตรี (อคมนียวตฺถุ) ได้แก่ ชายที่แต่งงานและชายที่ต้องห้ามทางศาสนา

ประการที่สอง “ความอยากที่จะประกอบกามกิจ”(ตสมิ เสวนาจิตฺติ) เริ่มจากใจที่มีแต่กามกิเลส ดังภาษิตที่ว่า “ดุจดั่งหอยดมนที่รั่วจากหลังคา กามกิเลสย่อมรั่วจากใจที่ไร้การศึกษา”^๙ ประการที่สาม คือความเต็มใจและความพร้อมใจต่อความใคร่และความพร้อมต่อกามกิจของทั้งสองฝ่ายเมื่อพบกันในแต่ละครั้งและร่วมประกอบกามกิจด้วยกันในแต่ละครั้ง ความเต็มใจและความพร้อมใจคือการเลือกที่จะทำตาม หรือไม่ขัดขืนในระหว่างประกอบกามกิจ เป็นอิสระไม่มีบังคับทั้งทางกายและทางจิตใจ^{๑๐}

ค. สมุฏฐานแห่งการประพฤติดีกในกาม (กามะสุมิฉาจารย์)

การประพฤติดีกในกาม มีมูลเหตุปัจจัยทั้งจากทางภายในและภายนอก มูลเหตุปัจจัยภายในมาจากใจที่มีแต่กามกิเลสและความหมกมุ่นจาก รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัสที่กระตุ้นกามกิเลสและพร้อมที่จะสนองความอยากทางกามของตน พุทธปรัชญาเชื่อว่าการประพฤติดีกในกามเกิดจากความอยากของตัวบุคคลแต่แตกต่างกันไปตามการยึดเหนี่ยวจากประสาททั้งห้า^{๑๑} ธรรมชาติของมนุษย์จึงแตกต่างกันไปตามกามกิเลส จิตใจ และ วัตถุนิยม ความต้องการดังกล่าวจะพัฒนาไปสู่กามกิเลส การประพฤติดีกในกาม และความเปี่ยงเบนทางเพศ Hallie Engel เชื่อว่าการผิดประเวณีมาจากความเบื่อหน่าย ปัญหาอดตา การแก้แค้น และ

^๖ทวิศักดิ์ ยานประทีป. “พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ, (๒๕๓๔), หน้า ๔๙.

^๗มูลนิธิมหาณุกรราชวิทยาลัย. พุทธภาษิต. (กรุงเทพฯ: มหาณุกรราชวิทยาลัย การพิมพ์ ๒๕๓๔), หน้า ๓๐.

^๘Saddhatissa, H (1970). *Buddhist Ethics*. London: George Allen & Unwind LTD. หน้า 106.

^๙มูลนิธิมหาณุกรราชวิทยาลัย. พุทธภาษิต. (กรุงเทพฯ: มหาณุกรราชวิทยาลัย การพิมพ์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๓.

^{๑๐}Koestner, Katie, & Sokolow, Brett A. (2000). “Everything You Need to Know about Consent”. <http://studentaffairs.stanford.edu/sites/default/files/sara/> (accessed November 30, 2013).

^{๑๑}Bodhiyana Meditation Center. “Thai Tipiṭaka Volume 20. Sutta Aṅguttaranikāya 1 : Suttantapiṭaka No. 12: Anṅuttaranikāya eknipāṭa-dukanipāṭa-tikanipāṭa”. http://www.bhodhiyana.org/tipiṭaka_pdf_collection.html (accessed July 15, 2013).

ความไม่ต่อเนื่องทางอารมณ์^{๑๒} ประการสุดท้าย สาเหตุจากภายนอกได้แก่ สื่อสารมวลชน เครือข่าย และ สื่อสังคมต่างๆที่นำเสนอและขึ้นบนสื่ออยู่ทุกวินาที อย่างไรก็ตาม กามกิเลส เป็นเรื่องธรรมชาติ แต่ การประพฤติผิดในกามเป็นการบำกามที่อยู่นอกเหนือความพอดีทางธรรมชาติ^{๑๓}

ง. หลักศีลธรรมเกี่ยวกับการประพฤติผิดในกาม (กามเมสุมิฉาจาร)

ศีลธรรมมิใช่คณิตศาสตร์หรือการคำนวณเช่น $(-๑) \times (-๑) = ๑$ แต่ ชั่ว $\times$ ชั่ว ไม่ได้ผล ออกมา “ไม่ชั่ว” และ “ไม่ชั่ว” ก็ไม่ได้หมายความว่า “มีศีลธรรม” แม้กึ่งดีกึ่งชั่วยังหมายความว่า ไม่มีศีลธรรม พุทธจริยธรรม นั้นมีความชัดเจน นั่นคือ บาปก็คือบาปหากผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง พุทธปรัชญานับการเดินสายกลาง และใน พุทธศาสนาเรามีเกณฑ์ที่หนึ่งและเกณฑ์ที่สองเพื่อแยกแยะความถูกต้องจากความผิด และ แยกแยะความดีจากความชั่ว พุทธจริยธรรมเกี่ยวกับประเด็นการประพฤติผิดในกามอยู่ที่ศีลข้อที่สาม – การละเว้นการประพฤติผิดในกาม พุทธศาสนาไม่เคยประณามกามกิจเว้นแต่บุคคลนั้นประพฤติผิดประเวณี พุทธศาสนาเห็นว่ากามกิจเป็นธรรมชาติของมนุษย์ หรือเป็นหน้าที่ และเป็นความสุขอันสำคัญสำหรับคู่สมรส

จ. เกณฑ์การประพฤติผิดในกาม (กามเมสุมิฉาจาร)

เกณฑ์การประพฤติผิดในกาม (กามเมสุมิฉาจาร)ในพุทธศาสนามีอยู่สองระดับ ระดับต้นอยู่ที่ความจงใจ ทำชั่วและสถานการณ์ “ความจงใจทำชั่ว”คือการกระทำใดๆที่ตกอยู่ใต้ภาวะ “โลภ” (โลภะ) “โกรธ” (โทสะ) “หลง” (โมหะ)^{๑๔} โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานอกุศล (อกุศลมูล) ระดับที่สองคือตั้งใจทำผิดกฎหมาย ผิดประเพณี และ ผิดวัฒนธรรม

พุทธจริยธรรมเน้นทำจิตใจให้บริสุทธิ์ปราศจาก “โลภ” (โลภะ) “โกรธ” (โทสะ) “หลง” (โมหะ)ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานอกุศล (อกุศลมูล) แต่การทำผิดศีลข้อสามมีอยู่สี่เงื่อนไข เงื่อนไขแรกต้องมีฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิง ประพฤติผิดในกาม เงื่อนไขที่สองต้องประพฤติผิดในกามด้วยความตั้งใจประพฤติผิดในกาม เงื่อนไขที่สามการประพฤติผิดในกามได้เกิดขึ้นแล้ว และเงื่อนไขที่สี่มีความยินดีที่เกิดจากอวัยวะสัมผัส หากครบทั้งสี่เงื่อนไขจึง ถือได้ว่าผิดศีลข้อสาม^{๑๕}

การประพฤติผิดในกาม (กามเมสุมิฉาจาร) สามารถเข้าไปเกี่ยวข้องกับสถานการณ์หลายอย่างและหลายระดับ (๑) ชายที่มีภรรยาแล้วประพฤติผิดในกามกับหญิงที่มีสามีแล้ว เป็นการประพฤติผิดในกามสองเท่า เพราะฝ่ายชายที่นอกใจภรรยาละเมิดสามีฝ่ายหญิงและ ภรรยาของตน ส่วนฝ่ายหญิงที่นอกใจสามีละเมิด ภรรยาฝ่ายชายและสามีของตน (๒) ชายที่แต่งงานแล้วประพฤติผิดในกามกับหญิงโสดเป็นการประพฤติผิดในกามเพียงเท่าเดียวเพราะฝ่ายชายที่นอกใจภรรยาละเมิดภรรยาของตน ส่วนหญิงโสดละเมิดภรรยาฝ่ายชาย (๓) ชายโสดประพฤติผิดในกามกับหญิงที่มีสามีเป็นการประพฤติผิดในกามเพียงเท่าเดียวเพราะฝ่ายชายละเมิด

^{๑๒}Engel, Hallie (2013). “What Causes People to Commit Adultery? eHow Contributor”.http://www.ehow.com/info_8465545_causes-people-commit-adultery.html (accessed November 30, 2013).

^{๑๓}พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตโต). *พุทธธรรม: ฉบับปรับปรุงและแก้ไขเพิ่มเติม*. (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์การพิมพ์, ๒๕๓๒), หน้า ๕๓๗.

^{๑๔}ที่.ปา. ๑๑/๓๙๔/๒๙๒.

^{๑๕}ที่.ปา. ๑๑/๓๙๔/๒๙๒.

ภรรยาผู้อื่น ส่วนฝ่ายหญิงละเมิดสามีของตน และ (๔) ชายโสดกับหญิงโสดประกอบกามกิจไม่ได้ละเมิดศีลข้อสาม

การประพฤติดีกในกามแบบเปี่ยงเบนทางเพศสามารถเข้าไปเกี่ยวข้องกับสถานการณ์หลายอย่างและหลายระดับได้ด้วย (๑) ชายที่มีภรรยาแล้วประพฤติดีกในกามกับชายที่มีภรรยาแล้วเป็นการประพฤติดีกในกามเป็นสองเท่าเพราะชายทั้งคู่ที่นอกใจภรรยาตนเองละเมิดภรรยาของแต่ละฝ่ายและภรรยาของตน (๒) หญิงที่มีสามีแล้วประพฤติดีกในกามกับหญิงที่มีสามีแล้วเป็นการประพฤติดีกในกามเป็นสองเท่าเพราะหญิงทั้งคู่ที่นอกใจสามีละเมิดสามีของแต่ละฝ่ายและสามีของตน (๓) ชายที่มีภรรยาแล้วประพฤติดีกในกามกับชายโสดเป็นการประพฤติดีกในกามเพียงหนึ่งเท่า เพราะชายที่มีภรรยาแล้วละเมิดภรรยาตนเองส่วนชายโสดละเมิดภรรยาผู้อื่น (๔) หญิงที่มีสามีแล้วประพฤติดีกในกามกับหญิงโสดเป็นการประพฤติดีกในกามเพียงเท่าเดียว เพราะหญิงที่นอกใจสามีละเมิดสามีตนส่วนหญิงโสดละเมิดสามีผู้อื่น (๕) ชายโสดที่บรรลุนิติภาวะประกอบกามกิจกามกับชายโสดที่บรรลุนิติภาวะไม่ผิดศีลข้อสามทั้งสองฝ่าย และ (๖) หญิงโสดที่บรรลุนิติภาวะประกอบกามกิจกามกับหญิงโสดที่บรรลุนิติภาวะไม่ผิดศีลข้อสาม ทั้งสองฝ่าย ชายโสดไปประกอบกามกิจกับหญิงโสดก็ไม่ผิดศีลข้อสามเพราะศีลข้อสามหวังส่งเสริมศีลธรรมจรรยาครอบครัวยุคใหม่กับบุคคลที่แต่งงานแล้ว

๓. การศึกษานัยทางปรัชญาเกี่ยวกับความเปี่ยงเบนทางเพศในพุทธวรรณกรรม และจริยธรรม กามกิจเชิงพุทธร่วมสมัย

1. ความเปี่ยงเบนทางเพศในพุทธวรรณกรรม

เรื่องเกี่ยวกับความเปี่ยงเบนทางเพศ หรือลักเพศ หรือกามวิตถารในพุทธวรรณกรรมหาได้จากพระวินัย มีอยู่หนึ่งหมวดที่กล่าวถึงการกระทำผิดจนต้องปาราชิกสำหรับภิกษุและภิกษุณี เช่นในเรื่องพระนางมัลลิกา และเรื่องวานรตัวเมีย^{๑๖} เรื่องการกระทำชำเราศพ เรื่องการใช้เครื่องช่วย เรื่องการใช้ตุ๊กตาช่วย^{๑๗} ในพระวินัยยังระบุการช่วยตัวเองในเรื่องพระหลังค่อม^{๑๘} และพระมีสิ่งค้ำ^{๑๙}

ก. ตัวอย่างการสมสู่กับสัตว์ในพุทธวรรณกรรมได้แก่

1. เรื่องของพระนางมัลลิกา

“...วันหนึ่งพระนางมัลลิกาเสด็จเข้าห้องสรณสนานเพื่อทรงล้างพระพักตร์ พระหัตถ์และพระบาท และสุนัขทรงโปรดตามเข้าไปด้วย เมื่อพระนางก้มล้างพระบาท เจ้าสุนัขพยายามจะทำอสังกรรมส่นละ พระนางทรงยินดีสัมผัสของมัน จึงได้ประทับยืนอยู่. กษัตริย์ ทรงเห็นการกระทำที่น่าอดสูจากทางพระแกลห้องพระบรรทม เมื่อพระนางมัลลิกาเสด็จเข้ามามีห้องพระบรรทม กษัตริย์ทรงบริพาสาว่า “เจ้าหญิงชั่ว เจ้าทำอะไรกับหมานั่นในห้องอาบน้ำ เจ้าอย่าได้ปฏิเสธเพราะข้าเห็นตำตาทั้งสองข้าง” พระนางมัลลิกาทรงตอบว่าพระนางเพียงล้างพระพักตร์ พระหัตถ์และพระบาท และได้ทรงทำอะไรผิด และทรงตรัสต่อว่า “ห้องสรณสนานนั้นน่าแปลก หากมีใครเข้าไปในห้องนั้นและมองจากพระแกลนี้จะเห็นเป็น

^{๑๖} วิ.ม.(ไทย) ๑/๒๗.

^{๑๗} วิ.ม.(ไทย) ๑/๒๒๒.

^{๑๘} วิ.ม.(ไทย) ๑/๒๒๑.

^{๑๙} วิ.ม.(ไทย) ๑/๒๒๑.

สองคน และหากพระองค์ยังแคลงพระทัย ก็ได้ทรงโปรดเสด็จเข้าไปในห้องทรงสนานในที่ และกระหม่อมจะมองดูพระองค์จากพระแท่นนี้”

กษัตริย์ทรง เสด็จเข้าห้องทรงสนาน และเมื่อทรงเสด็จออกมา พระนางมัลลิกาทรงตรัสถามว่าทำไมพระองค์ทำมิตรมีร้ายกับแพะตัวเมียในห้องนั้น แม้กษัตริย์ทรงปฏิเสธแต่พระนางมัลลิกาทรงยืนยันว่าพระนางเห็นพฤติกรรมผิดปกติเช่นนั้นด้วยพระเนตรของพระนางเอง กษัตริย์ทรงสั่นเทา เพราะความขมุกขมัวทำให้พระองค์ต้องยอมรับสิ่งที่พระนางมัลลิกาทรงอธิบาย และพระองค์จึงสรุปว่าห้องทรงสนานน่าจะมีอาการที่แปลกประหลาด...”^{๒๐}

2. เรื่องวานรตัวเมีย

“...พระพุทธเจ้าทรงประณามภิกษุที่พบว่าฝึกวานรตัวเมียสนองความใคร่ของตน ซึ่งภิกษุนั้นจำต้องเวียนว่ายอยู่ในขุมนรกตามแบบต่างๆที่ภิกษุประพฤติผิดในกาม โดยทรงงชี้ให้เห็นถึงผลกระทบจากการที่ภิกษุละเมิดคำสาบานที่จะถือพรหมจรรย์ หรือ พรหมจริย...”^{๒๑}

ข. การชำเราศพพบจากเรื่อง การชำเราสองศพ^{๒๒}

ค. เรื่องการใช้เครื่องช่วยกามกิจ เรื่องการใช้ตุ๊กตาช่วยกามกิจ^{๒๓}

ง. เรื่องลักเพศพบ ในพระวินัยยังระบุการช่วยตัวเองในเรื่องพระหลังค่อม^{๒๔} และพระมีลิ้นคยาว^{๒๕}

ความเบี่ยงเบนทางเพศพบได้ตั้งแต่ยุคพระพุทธเจ้าตามธรรมเนียมปฏิบัติ ไม่ว่าภิกษุและภิกษุณีละเมิดพระวินัยจำต้องปาราชิก พระธรรมวินัยยังครอบคลุมให้ปาราชิกภิกษุและภิกษุณีหากพบว่าเป็นคนที่มีทั้งอวัยวะเพศชายและเพศหญิง หรือเป็นกระเทยหากพบว่าได้บวชไปแล้ว^{๒๖}

2. ความเบี่ยงเบนทางเพศในจริยธรรมกามกิจเชิงพุทธร่วมสมัย

ความเบี่ยงเบนทางเพศจากปี 2495 แบ่งได้เป็น 27 ประภท (DSM: DSM I in 1952, DSM.II in 1968, DSM.III in 1980, DSM.III-R in 1987, DSM.IV in 1994, DSM.IV-TR in 2000, and DSM. V in 2008) ดังนี้

^{๒๐} ธิ.อ.๑/๕๔.

^{๒๑} วิ.ม.(ไทย) ๑/๒๗-๒๘.

^{๒๒} วิ.ม.(ไทย) ๑/๒๒๑-๒๒๒.

^{๒๓} วิ.ม.(ไทย) ๑/๒๒๒.

^{๒๔} วิ.ม.(ไทย) ๑/๒๒๑.

^{๒๕} วิ.ม.(ไทย) ๑/๒๒๑.

^{๒๖} Peter Jackson. A. (1993). *Male Homosexuality and Transgenderism in the Thai Buddhist Tradition*. Excerpted from the book "QUEER DHARMA: VOICES OF GAY BUDDHISTS" edited by Winston Leyland.

- พวกใช้อุจจาระเป็นตัวกระตุ้นทางเพศ coprophilia,
- วิปริตทางเพศแบบชอบอวดอวัยวะเพศ exhibitionism,
- พวกชอบเก็บสะสมชุดชั้นในผู้หญิงfetishism/frotteurism,
- การรักร่วมเพศ homosexuality,
- ร่วมเพศทางทวารหนัก klismaphilia,
- พวกชอบถูกเหยียดหยามเวลามีเซ็กซ์ masochism,
- กามวิตถารชนิดหนึ่งที่ได้รับความสุขหรือความพอใจเมื่อตนต้องเสียหรือพิการอวัยวะบางส่วน mutilation
- กามวิตถารที่ชอบร่วมเพศกับศพ necrophilia,
- กามวิตถารที่นอกเหนือรูปแบบnon-normative deviance
- พวกชอบใช้ปากสัมผัสอวัยวะคู่อร่วมเพศมากกว่าการร่วมเพศจริง partialism,
- พวกชอบมีเซ็กซ์กับเด็กเล็กหรือคนแก่ pedophilia,
- กามข่มขืน rape,
- กลุ่มวิตถารเหลือเดน residual category,
- พวกชอบทำร้ายคนอื่นเวลามีเซ็กซ์ sadism,
- ทำร้ายคนอื่นเพื่อมีเซ็กซ์sexual assault,
- พวกชอบถูกเหยียดหยามเวลามีเซ็กซ์sexual masochism,
- sexual orientation disturbance (like homosexuality),
- พวกชอบทำร้ายคนอื่นเวลามีเซ็กซ์sexual sadism,
- พวกชอบพูดลามกทางโทรศัพท์ telephone scatologia (obscene calls),
- พวกชอบแต่งตัวผิดเพศ transvestic fetishism,
- พวกชอบแต่งตัวผิดเพศ transvestitism (sic),
- พวกใช้ปัสสาวะกระตุ้นความรู้สึกทางเพศ urophilia,
- พวกถ้ามองvoyeurism,
- พวกชอบมีเซ็กซ์กับสัตว์ zoophilia,

การแสวงหาความรักจากเพศเดียวกัน หรือ รักร่วมเพศ และพวกชอบแต่งตัวผิดเพศ หาได้จากสังฆานัติบาลีในนิกายเถรวาทแต่ศัพท์ดังกล่าวไม่ตรงกับแนวคิดร่วมสมัยและสังฆานัติไม่ได้แยกแยะพฤติกรรมข้ามเพศ หรือรักร่วมเพศ และ พวกชอบแต่งตัวผิดเพศ อย่างไรก็ตามกามกิจกับเพศชายเดียวกันยังพบได้ในพระวินัยในพระไตรปิฎก เรื่องแนวปฏิบัติของสมณะเพศที่ห้ามภิกษุกระทำ อรรถกถาพระวินัยในพระไตรปิฎกได้อธิบายเรื่องการรักร่วมเพศเอาไว้ชัดเจน และนิกายเถรวาทประณามเพศสัมพันธ์ไม่เชื่อว่าความอภิมรณทางกามารมณ์มีจริง ที่สำคัญพุทธศาสนาเริ่มจากกลุ่มสงฆ์ที่เป็นพรมจรรย์ที่เรียกว่าคณะสงฆ์ พระวินัยเน้นที่ตัวพระสงฆ์แต่ไม่ได้เน้นที่ตัวฆราวาส Leonard Zwilling กล่าวว่า^{๒๗}

“...เราไม่ควรคาดหวังกับความหมายที่เจาะจงกับคำว่า”รักร่วมเพศ”ในพุทธวรรณกรรม แต่รักร่วมเพศเกิดจากอารมณ์ที่เสาะหาความสนใจจากกามกิจกับเพศเดียวกันไม่ให้อีกคนอื่นได้รับรู้..”

^{๒๗} Leonard Zwilling. (1992). “Homosexuality As Seen In Indian Buddhist Texts”, in Cabezon, Jose Ignacio, (Ed.), *Buddhism, Sexuality & Gender*. State University of New York. หน้า 203.

4. การอภิปรายแนวคิดการประพัตติผิดในกาม (กามะสุมิฉาจารย์) และนัยเชิงปรัชญาความ เบี่ยงเบนทางเพศในพุทธวรรณกรรมและจริยธรรมกามกิจเชิงพุทธร่วมสมัย

ก. การอภิปรายหลักการศีลธรรม

ศีลธรรมมิใช่คณิตศาสตร์หรือการคำนวณเช่น $(-๑) \times (-๑) = ๑$ แต่ ชั่ว x ชั่ว ไม่ได้ผล ออกมา “ไม่ชั่ว” และ “ไม่ชั่ว” ก็ไม่ได้หมายความว่า “มีศีลธรรม” แม้กึ่งดีกึ่งชั่วยังหมายความว่าไม่มีศีลธรรมทั้งที่เพื่อรักษาชีวิต พุทธจริยธรรมนั้นมีความชัดเจน นั่นคือ บาบก็คือบาบหากผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง พุทธปรัชญาเน้นการเดินสายกลาง และในพุทธศาสนาเรามีเกณฑ์ที่หนึ่งและเกณฑ์ที่สองเพื่อแยกแยะความถูกต้องจากความผิด และ แยกแยะความดีจากความชั่ว

เอปิคุรัส กล่าวไว้อย่างชัดเจนในคำสอนหลักหรือ คติอันสูงส่งที่ว่าความยุติธรรมทั่วไปเป็นข้อผูกมัดต่างตอบแทนเพื่อป้องกันมนุษย์จากสิ่งเลวร้าย หรือไม่ให้ถูกทำร้ายจากคนอื่น Barnett ให้เหตุผลว่าการอยู่ในสังคมเป็นเพราะความเต็มใจมิใช่กฎระเบียบที่สังคมตั้งขึ้น เจื่อนไขม่อู่ว่ากฎระเบียบต้องอยู่ภายใต้หลักการความยุติธรรมและการปกป้องสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล^{๒๘} หากบุคคลไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยกับกฎระเบียบ และ กฎระเบียบไม่ยอมรับสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล จึงเหมาะที่จะยกย่องหลักการที่บุคคลต้องเลี่ยงพฤติกรรมเลวเนื่องการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเลวดังกล่าวเป็นการปฏิเสธความพอใจที่ทั้งสองฝ่ายต้องการ

ศาสตราจารย์สมภาร พรหมทา เชื่อว่าศีลธรรมเป็นเพียงส่วนหนึ่งของอภิปรัชญาความเป็นจริงที่เรียกว่า กฎทั่วไปของจิตวัตถุ (The General Law of Mental Objects) และกฎทั่วไปที่เน้นผลลัพธ์ (The General Law of End-based Objects) กฎทั่วไปของจิตวัตถุเชื่อว่าเป็นส่วนหนึ่งในห้าชุดของตัวคน – สิ่งมีชีวิต – สิ่งมีชีวิต – จิตใจ – ผลกรรม – และสิ่งอื่นๆที่นอกเหนือทั้งสี่สิ่ง กฎทั่วไปของจิตวัตถุทำงานด้วยวินัย มีกฎตายตัวดังเช่นวัตถุอื่นๆและอวัยวะของคน ส่วนกฎทั่วไปที่เน้นผลลัพธ์เชื่อว่าการกระทำใดๆย่อมก่อกรรมที่ตามมา หลักการวิทยาศาสตร์นิยมและวัตถุนิยมเห็นได้จากกฎทั่วไปของวัตถุกายภาพ (The General Law of Physical Objects) และ กฎทั่วไปของวัตถุชีวภาพ (The General Law of Biological Objects)^{๒๙} แม้ร่างกายและใจเป็นหนึ่งเดียวแต่กายมักไม่เชื่อจิตใจ ความใคร่ในกามมักเกิด งองานและบดบังจิตใจเมื่อมนุษย์ต้องการอยู่รอด ถึงแม้มีการฝึกอบรมทั้งกายและใจมาเป็นอย่างดีแต่ท้ายที่สุดจิตและวิญญาณยังต้องพ่ายความทะยานอยาก

ข. การอภิปรายเรื่องกฎเกณฑ์

การประพัตติผิดในกาม (กามะสุมิฉาจารย์) ย่อมก่อผลชั่วเหมือนกับรอยเกวียนที่ตามหลังรอยตีนวัว หากใครคนใดประพัตติผิดผลเสียย่อมคามคนนั้นมา^{๓๐} อย่างไรก็ตามพุทธศาสนาเชื่อว่าคนมิได้เป็นผู้ตัดสินว่าใครดี

^{๒๘} Barnett, Randy E. (2005). *Restoring the Lost Constitution: The Presumption of Liberty*. MA: Princeton University Press. หน้า 12.

^{๒๙} พรหมทา, สมภาร (1992). *พระพุทธศาสนากับปัญหาจริยศาสตร์: ทศนะของพุทธศาสนาเกี่ยวกับปัญหาโสเภณี ทำแท้งและการุณยฆาต* (Buddhism and ethical problems: Buddhist perspective regarding the problem of prostitution, abortion and euthanasia). (กรุงเทพฯ : พุทธชาด, ๒๕๓๕), หน้า ๒๑-๒๔.

^{๓๐} อ.อ.๑.

ใครเลย หรือทำดีทำเลวตามที่ธรรมชาติได้กำหนดไว้ล่วงหน้าตามบ่วงกรรม”^{๓๑} กามกิจมีเพื่อสร้างลูกสร้างหลาน แต่ก็ก่อหายนะได้หากใช้ในทางที่ไม่ถูกต้อง

หากกรรมที่เกิดจาก “โลภ” (โลภะ) “โกรธ” (โทสะ) “หลง” (โมหะ) จึงผิดศีลธรรมเพราะ โลภเกิดความเห็นแก่ตัวและไม่รู้จักพอ ส่วน โกรธก่อเกิดอารมณ์หายนะที่ไร้เหตุผล และ หลงลากมนุษย์ไปสู่ห้วงกรรมที่หมกมุ่นกับกามกิจที่เกินสมควร พุทธองค์สอนว่า “ไม่มีไฟที่ไหนเทียบเท่าความอยากที่ร้อนรุ่ม ไม่มีการตรึงตรึงกรรมไหนเท่าความเคียดแค้น ไม่มีบ่วงร้ายแค้นใดเท่าความโง่งม ไม่มีกระแสน้ำเชี่ยวใดเท่าความละโมภ”^{๓๒} มนุษย์ที่สละความโลภได้ยากจำต้องเวียนว่ายตายเกิดพร้อมทนทุกข์ Zeno of Citium (C. 335-264 BC) เชื่อว่า “มนุษย์ที่ละโมภดุจตั้งทรายในทะเลทรายที่ซบหน้าฝนและน้ำค้างอย่างละโมภ แต่ไม่เคยให้ใบหญ้าที่พอจะเป็นคุณประโยชน์กับสิ่งอื่นๆ” Thomas Merton กล่าวว่ามนุษย์ได้แต่หมกมุ่นกับเหตุกับผลงานของตนมากกว่าจินตนาการ และมนุษย์ไม่ให้คุณค่ากับตนเอง หรือสิ่งที่ตนทำ และสิ่งที่ตนครอบครอง ความจริงคือการครอบครองและผลงานยังเสริมให้มนุษย์ละโมภยิ่งขึ้น แต่หากสละความโลภได้มนุษย์จะหมดทุกข์โศก

ค. การอภิปรายความเบี่ยงเบนทางเพศ

ในศาสนาพุทธนั้นไม่ว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศประเภทใดยิ่งเป็นความผิดเท่าเดียวหรือสองเท่า การภิกษุหรือภิกษุณีก่อกามกิจย่อมปาราชิก สำนักอรรถประโยชน์นิยมเชื่อว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศให้ความรื่นรมย์สำหรับบางคน เพราะผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศบางคนต้องปฏิบัติตามกฎที่ห้ามทำร้ายคนอื่น แต่อรรถประโยชน์นิยมเชื่อว่าการกระทำถูกต้องหากผลการกระทำดีเทียบเท่ากับตัวเลือกที่มีในขณะที่ยังการกระทำถูกต้องหากการกระทำนั้นจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎตามที่กำหนดไว้ ดังนั้นการยอมรับการกระทำดังกล่าวจะก่อผลที่ดีให้กับสังคมมากกว่าตัวเลือกที่มีอยู่ แต่ผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศจึงต้องเลือกพฤติกรรมที่ตนจะได้เสปสุขทางกามมากกว่าและนับว่าไม่ผิด ในขณะเดียวกันสังคมย่อมชอบธรรมที่ต้องบังคับพฤติกรรมตัวบุคคลเพื่อมิให้บุคคลไปทำร้ายผู้อื่น แต่จะไม่ชอบธรรมหากพฤติกรรมดังกล่าวผิดศีลหรือทำร้ายตนเอง^{๓๓} ไม่เคยมีผู้พิพากษาท่านใดพิพากษาว่าบุคคลนั้นผิดศีลธรรมหรือเป็นตัวอันตรายหากท่านถูกบังคับ ดังนั้นไม่มีใครตัดสินได้ว่าผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศเป็นคนผิดเพียงแค่หาความสนุกกับความเบี่ยงเบนทางเพศชั่วครั้งชั่วคราว เพราะเราไม่ทราบว่าการกระทำดังกล่าวจะให้ความสนุก หรือความทุกข์แก่ผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศดังกล่าว หากเพื่อแสวงหาความสุขตามอนุบนนิยม (consequentialism) ถือว่าผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศไม่มีความผิดตามหลักการดังกล่าว

^{๓๑} พรหมทา, สมภาร (1992). *พระพุทธศาสนากับปัญหาจริยศาสตร์: ทศนะของพุทธศาสนาเกี่ยวกับปัญหาโสเภณี ทำแท้งและการุณยฆาต* (Buddhism and ethical problems: Buddhist perspective regarding the problem of prostitution, abortion and euthanasia). (กรุงเทพฯ : พุทธชาติ, ๒๕๓๕), หน้า ๓๑.

^{๓๒} Müllerand, Max & Fausböll, Max (1881). “Sacred Books of the East, Vol. 10: The Dhammapada and Sutta Nipāṭi”. <http://www.sacred-texts.com/> (accessed December 4, 2013).

^{๓๓} Lerner, Max (1961). (Ed.). *Essential Works of John Stuart Mill*. New York: Bantam Book. 2504, หน้า.78-81.

สำนักกรณีนิยม (Deontological School) เชื่อว่าการกระทำที่ไม่ผิดศีลคือการกระทำที่ทำตามกฎ หรือตามข้อบังคับ หรือตามหน้าที่เพราะเป็นข้อผูกมัดของตัวบุคคลต่อหน้าที่^{๓๔} หากผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ เทียวหาเสพสุขกามส่วนตนโดยประพฤติดิต นับว่าเป็นผู้ละเมิดกฎ และในกรณีเช่นนี้นับได้ว่าทำผิดแม้จะมีอัตตาณัติ (autonomy) และ อำเอใจ (freewill) แต่ไม่มีข้อหลักเลียงเพราะต้องปฏิบัติตามกฎโดยเคร่งครัด จริยธรรมกรณีนิยม มีความเห็นตรงข้ามกับอนุบทนิยม(consequentialism)ที่ตัดสินที่ผลกรรมและจริยธรรมคุณงามความดี ที่ยึดวิธีการตัดสินใจ และเป็นจริยธรรมที่พิจารณาเป็นรายกรณีและ เน้นที่ปฏิบัติเพราะมองไปในอนาคตว่าจะมีการปรับปรุงบรรทัดฐาน หลักการ และเกณฑ์ทางศีลธรรม

5. บทสรุป

การประพฤติดิตในกาม (กาเมสุมิฉาจาร)และความเบี่ยงเบนทางเพศมีมาตั้งแต่ในยุคพระพุทธเจ้า แม้ว่า “กาม” เป็นเรื่องธรรมชาติแต่การประพฤติดิตในกามเกี่ยวข้องกับการเสพกามเกินควร กามกิเลสและการประพฤติดิตในกามที่มีอัตราเพิ่มสูงขึ้นในยุคปัจจุบันสร้างความท้าทายไม่น้อยให้กับนักปรัชญาที่ยิ่งใหญ่ แม้ว่า การประพฤติดิตในกาม และความเบี่ยงเบนทางเพศจะแอบอิงกับสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลแต่การประพฤติดิตในกาม และความเบี่ยงเบนทางเพศยังทำลายทั้งสังคมและจิตใจ การประพฤติดิตในกามมักมาจากความต้องการทางวัตถุและความเมาเมาวักับรูป รส กลิ่น เสียงและการสัมผัส แต่นักปราชญ์ย่อมตำหนิการประพฤติดิตในกาม ส่วนความเบี่ยงเบนทางเพศเป็นการบ้ากามและละเมิดบรรทัดฐานทางสังคม ดังนั้นความอยากทางกามไม่ว่ามีสาเหตุจากภายในหรือภายนอกจะไปลงเอยที่การประพฤติดิตในกาม และความเบี่ยงเบนทางเพศ

พุทธจริยธรรมมุ่งที่จะชำระจิตใจให้บริสุทธิ์จากเหตุแห่งอกุศลมูล เจตนาจึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะไขไปสู่การชำระจิตใจให้บริสุทธิ์แต่จำเป็นต้องยอมรับเงื่อนไขสี่ประการในการละเมิดศีลข้อที่สาม ในการใช้เกณฑ์ศีลธรรมทางพุทธศาสนามีอยู่สองระดับ ได้แก่ ประการแรกคือเจตนาและสถานการณ์ ส่วนประการที่สองได้แก่ กฎหมาย วัฒนธรรม ประเพณีและ การนำไปปฏิบัติ ทั้งศีลธรรมมิใช่คณิตศาสตร์หรือการคำนวณเช่น $(-๑) \times (-๑) = ๑$ แต่ ชั่ว x ชั่ว ไม่ได้ผล ออกมา “ไม่ชั่ว” และ “ไม่ชั่ว” ก็ไม่ได้หมายความว่า “มีศีลธรรม” แม้ว่าการตั้งข้งยังหมายความว่าไม่มีศีลธรรมทั้งที่เพื่อรักษาชีวิต พุทธจริยธรรมนั้นมีความชัดเจน นั่นคือ บาปก็คือบาป หากผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง การประพฤติดิตในกาม และความเบี่ยงเบนทางเพศส่งผลให้ผิดทั้งเท่าเดียวและสองเท่าได้ ดังนั้นภิกษุปละภิกษุณีที่ถือศีลพรหมจรรย์จำต้องปราชิกหากหากประกอบกามกิจ

พุทธศาสนาเชื่อว่าการนอกใจคู่ครองเป็นความผิดหากมีการตัดสินแบบไม่มีอคติและความเบี่ยงเบนทางเพศยังมีความผิดด้วย ผู้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศหรือกามกิจที่ให้ความสนุกได้ห้ามกมองในแง่ อรรถประโยชน์แต่ต้องไม่ทำร้ายผู้อื่น ผู้วิจัยเชื่อว่าการประพฤติดิตในกาม และความเบี่ยงเบนทางเพศฝังรากลึกมาจากประเพณีนิยม คุณค่าทางสังคม เป้าหมายพฤติกรรมและความรักที่ขาดความรับผิดชอบทั้งที่ทุกวันนี้คนเรากำลังศึกษาและได้รับการอบรมมาดี ทั้งนี้กามกิจยังมีแง่ดี เช่นความสัมพันธ์ที่นำไปสู่การแต่งงาน และ กามกิจยังเป็นกุศล มีความหมาย และสัมพันธ์กับทฤษฎีพุทธจริยธรรม ดังนั้นพุทธกุศลกรรมเรื่องการละเลิกจึงมีความสำคัญที่สมควรมองข้ามเพราะจะช่วยมนุษย์ให้รอดจากความทุกข์ทรมานในการเสพสัมพันธ์ ดังคติที่ว่าต้นไม้พิษย่อมให้ผลพิษ ดังนั้นการประพฤติดิตในกาม และความเบี่ยงเบนทางเพศย่อมให้ผลกรรมที่พิษเช่นกัน

^{๓๔}Flew, Antony. (1979). "Consequentialism". A Dictionary of Philosophy: หน้า.79; Waller, 2005 หน้า.

อ้างอิง

ก. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. พระไตรปิฎกฉบับภาษาอังกฤษ

Dhammapada *ṭṭhakathā* by Buddhaghosa, Piyaseeli Jayasinghe, Daya Gunasekara & Lilian Somalatha Ratnayake.(Trans.).

Dhammapadaṭṭha kathā of Bhadantacariya Buddhaghosa Thera. Dehiwala: Buddhist Cultural Centre, 2011.

Dīgha Nikāya. T.W. & C.A.F. Rhys Davids. (Eds.). *Dialogue of the Buddha*, Vol. III, PTS, 1995.

Vinaya Piṭṭaka. I.B. Horner. (Trans.). *The Book of the Discipline*, Vol. I-IV, PTS, 1992.

ค. หนังสือภาษาอังกฤษ

Barnett, Randy E. (2005). *Restoring the Lost Constitution: The Presumption of Liberty*. MA: Princeton University Press.

Flew, Antony. (1979). "Consequentialism". A Dictionary of Philosophy.

Jackson, Peter. A. (1993). *Male Homosexuality and Transgenderism in the Thai Buddhist Tradition*. Excerpted from the book "QUEER DHARMA: VOICES OF GAY BUDDHISTS" edited by Winston Leyland.

Lerner, Max (1961). (Ed.). *Essential Works of John Stuart Mill*. New York: Bantam Book.

Moser, Charles. (2010). "Problems with Ascertainment". *Archives of Sexual Behavior*. Vol. 39.

Waller, Bruce N. (2005). *Consider Ethics: Theory, Readings, and Contemporary Issues*. New York: Pearson Longman.

Zwilling, Leonard. (1992). "Homosexuality As Seen In Indian Buddhist Texts", in Cabezon, Jose Ignacio, (Ed.), *Buddhism, Sexuality & Gender*. State University of New York.

Saddhatissa, H (1970). *Buddhist Ethics*. London: George Allen & Unwind LTD.

ง. หนังสือภาษาไทย

มูลนิธิมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *พุทธภาษิต*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การพิมพ์, ๒๕๓๔.

พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตฺโต) .*พุทธธรรม: ฉบับปรับปรุงและแก้ไขเพิ่มเติม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์การพิมพ์, ๒๕๓๒.

สมภาร พรหมทา. (1992). *พระพุทธศาสนากับปัญหาจริยศาสตร์: ทศนะของพุทธศาสนาเกี่ยวกับปัญหาโสเภณี ทำแท้งและการุณยฆาต* (Buddhism and ethical problems: Buddhist perspective regarding the problem of prostitution, abortion and euthanasia). กรุงเทพฯ : พุทธชาติ, ๒๕๓๕.

ประเวศ วสี และ ชูชัย สุภวงษ์. “*ประชาคม ทศนะ นักคิด วัฒนธรรมสังคมไทย (Perspective of Civil Society: Thai Social Culture)*”. หนังสือพิมพ์มติชน, ๒๕๔๐.

ทวีศักดิ์ ยานประทีป. “*พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ*, ๒๕๔๓.

จ. เว็บไซต์ภาษาอังกฤษ

ABAC Poll (2005). “*The Spouse’s Behaviors Bringing Broken Home*”. <http://www.abacpoll.au.edu/> (accessed September 27, 2012).

Bodhiyana Meditation Center. “Thai Tipiṭṭaka Volume 20. Sutta Aṅguttaranikāya 1 : Suttantapiṭṭaka No. 12: Aṅguttaranikāya eknipāṭa-dukanipāṭanipāṭa”. http://www.bhodhiyana.org/tipitaka_pdf_collection.html (accessed July 15, 2013).

Global Cyber Journal wit & Wisdom (GCJWW) (2008). “*Gig-Kik-Gik Lovers: Thailand casual polygamy sexual culture*”. <http://www.thaiskale.com/journal/gig-kik-gik-lovers-thailand-casual-polygamy-sexual-culture/> (accessed September 28, 2012).

Engel, Hallie (2013). “*What Causes People to Commit Adultery?* eHow Contributor”.http://www.ehow.com/info_8465545_causes-people-commit-adultery.html (accessed November 30, 2013).

Koestner, Katie, & Sokolow, Brett A. (2000). “*Everything You Need to Know about Consent*”. <http://studentaffairs.stanford.edu/sites/default/files/sara/> (accessed November 30, 2013).

Müllerand, Max & Fausböll, Max (1881). “*Sacred Books of the East, Vol. 10: The Dhammapada and Sutta Nipāṭa*”. <http://www.sacred-texts.com/>(accessed December 4, 2013).

Statistic Brain. (2013). “*Infidelity statistics*”. <http://www.statisticbrain.com/infidelity-statistics/> (accessed November 30, 2013).